

KONSPEKT

Katecheza rodzinna

Modlitwa rodziców za dzieci

Dobry Ojczy, dziękujemy Ci za powołanie do ojcostwa i macierzyństwa. Dziękujemy za wielkie rzeczy, które nam uczyniłeś jak Maryi. Dziękujemy Ci za nasze dzieci, za ten cudowny owoc naszej miłości. Tobie zawieramy ich terażniejszość i przyszłość.

Święty Jan Paweł II powiedział: Macierzyńskie czuwanie Maryi - jakżeż niezgłębione doświadczenie, jaki zapis serca kobiecego, które całkowicie żyło Bogiem. Zaprawdę *wielkie rzeczy uczynił Jej Wszęchmocny. Święte jest Jego Imię* (Łk 1, 49).

Za wstawiennictwem św. Jana Pawła II, papieża podkreślającego wartość ojcostwa i macierzyństwa, prosimy Cię, Boże, abyśmy stanęli na wysokości zadania i byli dobrymi rodzicami. Abyśmy umieli żyć Bogiem i naszym dzieciom przekazali prawdę o Twojej miłości. Prosimy, weź w opiekę nasze dzieci i spraw, aby nigdy nie utraciły wiary - najcenniejszego skarbu, jakim obdarzasz człowieka. Amen.

(Modlitewnik za wstawiennictwem św. Jana Pawła II, Rafael, Kraków 2014)

1. Jak jest?

W warunkach diecezji tarnowskiej zasadniczą i podstawową formą katechizacji jest szkolne nauczanie religii, w którym uczestniczy niespełna 98% wszystkich uczniów uczących się w szkołach (dokładnie 97,75%, dane z 30.10.2020). Tak wysoka frekwencja stanowi powód do zadowolenia, niemniej jednak nie wyklucza ważnych pytań o inne formy katechezy oraz – przede wszystkim – o uczestnictwo uczniów w życiu religijnym wspólnot parafialnych. Niepokój budzi przede wszystkim rozbieżność pomiędzy frekwencją na lekcjach religii a uczestnictwem w praktykach religijnych, przeżywanych we wspólnotach parafialnych. W tym względzie pojawiają się pytania o przyczyny takiego stanu rzeczy, wśród których najważniejsze prowadzą do środowisk rodzinnych. Papież Franciszek w *adhortacji apostolskiej „Amoris laetitia”* zaznacza, że to „rodzina jest miejscem, gdzie rodzice stają się dla swoich dzieci pierwszymi nauczycielami wiary” (AL. 16). Okazuje się, że konieczna jest katecheza rodzinna, czyli wprowadzanie dzieci przez rodziców w życie religijne, m.in. przez wspólną modlitwę, niedzielną i świąteczną Eucharystię, regularną spowiedź świętą, przykład życia chrześcijańskiego, rozmowy w domu na tematy religijne, zainteresowanie uczestnictwem w lekcjach religii, itp. Na tym polu można odnieść wrażenie, że

wielu rodziców przerzuciło na katechetów szkolnych religijne wychowanie swoich dzieci.

Pytania pomocnicze do dyskusji na spotkaniu:

- Jak wygląda zaangażowanie rodziców w religijne wychowanie dzieci w moim środowisku ?
- Jak jest rozumiana „katecheza rodzinna” i czy w ogóle takie pojęcie funkcjonuje wśród chrześcijańskich rodziców?
- Które elementy katechezy rodzinnej powinny zostać na nowo odkryte (modlitwa rodzinna, wspólne uczestnictwo w Eucharystii, wspólne czytanie Pisma świętego w domach, rodzinne rozmowy na tematy religijne, kościelne itp.)?

2. Jak powinno być?

Samo pojęcie „katecheza” może wielu kojarzyć się przede wszystkim ze zorganizowanym strukturami, które są charakterystyczne dla szkolnego nauczania religii. Tymczasem katecheza w rodzinie to przede wszystkim świadectwo chrześcijańskiego życia rodziców. Celnie tą prawdę zawiera nowe *Dyrektorium o katechizacji*: „Jako naturalne miejsce, w którym wiara może być przeżywana prosto i spontanicznie, *rodzina jest ośrodkiem wiary*. Ma ona szczególny przywilej: przekazuje Ewangelię, zakorzeniając ją w kontekście najgłębszych wartości ludzkich. Na tej ludzkiej postawie następuje głębsze wtajemniczenie w życie chrześcijańskie: pobudzenie zmysłu Boga, pierwsze kroki w modlitwie, wychowanie moralnego sumienia i formacja chrześcijańskiego zmysłu miłości ludzkiej, rozumianej jako odbicie miłości Boga Stwórcy i Ojca. Jednym słowem, chodzi o wychowanie chrześcijańskie będące bardziej świadectwem, które uczy, raczej okazjonalnie niż systematycznie, w sposób stały i codzienny niż podzielony na okresy” (Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, p. 227).

Należy zaznaczyć, że bez katechezy rodzinnej, a ściślej rzecz ujmując katechezy w rodzinie, której dotyczy przytoczony wyżej fragment, skuteczność innych form katechetycznych (nauczanie religii w szkole, parafialne duszpasterstwo katechetyczne) będzie znacząco obniżona i może rozminąć się ze swoim najgłębszym celem, czyli pragnieniem doprowadzenia wychowanka do zjednoczenia z Chrystusem.

Pytania pomocnicze do dyskusji na spotkaniu:

- Czy istnieje możliwość promocji wśród rodziców idei „katechezy rodzinnej”, „katechezy w rodzinie”. W jaki sposób to robić?

- W jaki sposób docierać do rodziców, którzy „zapisują” dzieci na szkolne nauczanie religii, a równocześnie rezygnują z praktyk religijnych zarówno prywatnych, domowych, jak i wspólnotowych, parafialnych?
- Jaka rolę w promocji katechezy rodzinnej mogą odegrać parafialne wspólnoty religijne?

3. Co zrobić, aby było tak jak powinno?

V Synod Diecezji Tarnowskiej bardzo mocno eksponuje temat katechezy rodzinnej. W dokumencie poświęconym katechizacji podkreśla: „Przypomina się rodzicom o przyjętym na siebie obowiązku wprowadzania dzieci w życie religijne, m.in. przez codzienną modlitwę, niedzielną i świąteczną Eucharystię, regularną spowiedź świętą. Zachęca się ich także do celebrowania zwyczajów i rytuałów w domu rodzinnym, uczestnictwa w różnych formach pobożności ludowej (jak np. pielgrzymki), udziału w nabożeństwach różańcowych i majowych przy przydrożnych i przydomowych kapliczkach, itp. Należy pamiętać, że *chwile modlitwy rodzinnej i przejawy pobożności ludowej mogą mieć większą siłę ewangelizacyjną od wszystkich katechez i wszystkich przemówień (AL 288)*” *Katechizacja w Diecezji Tarnowskiej*, 35.

Gotowość i umiejętność bycia katechetą w rodzinie zakłada jednak odpowiednią formację samych rodziców oraz osób będących na różnych etapach przygotowywania się do bycia rodzicem. Ponadto należy zatroszczyć się o odpowiednie pomoce. Stąd potrzebna jest nie tylko katecheza rodzinna i w rodzinie, ale również katecheza z rodzinami. Naturalną okazją do takiej katechezy są ważne wydarzenia w życiu wierzących, jak narodziny dziecka (katecheza przedchrzcielna), przygotowywanie się do przyjęcia różnych sakramentów (formacja przez Pierwszą komunią św., bierzmowaniem, zawarciem związku małżeńskiego) oraz różnych innych ważnych wydarzeń. Na te formy katechezy należy zwrócić uwagę, nie zapominając, że ich integralną częścią powinna być również formacja przygotowujących się do bycia rodzicami bądź już samych rodziców.

Pytania pomocnicze do dyskusji na spotkaniu:

- Na jakie elementy należy zwrócić uwagę w katechezie z rodzinami?
- Które formy duszpasterstwa katechetycznego przy parafii należy zmodyfikować (np. przygotowanie do bierzmowania, do sakramentu małżeństwa)?
- Jakiej pomocy od Kościoła oczekują rodzice?

- Czy wprowadzenie katechezy dla dorosłych jest możliwe (potrzebne) w mojej parafii? Czy taka katecheza byłaby w stanie pogłębić wiedzę religijną rodziców?

Pytanie do konsultacji synodalnej:

1. W trakcie III Sesji Plenarnej V Synodu Diecezji Tarnowskiej (30.10.2020) została przyjęta poprawka, która obliguje do opracowania *tarnowskiego rytuału rodzinnego*. W warunkach izolacji społecznej po wybuchu epidemii w Polsce pewne elementy rytuału rodzinnego zostały opracowane i przesłane do dyspozycji rodzin. Na podstawie tych doświadczeń proszę określić, jakie elementy, treści, moduły rytuału będą pomocne rodzinom? Co powinny zawierać? Czego nie należy zamieszczać w rytuale?

2. Tak zwany „Strajk Kobiet” odsłonił przykrą prawdę, że część uczniów i młodzieży, w tym kandydatów do bierzmowania oraz przygotowujących się do zawarcia sakramentu małżeństwa popiera legalizację aborcji. Jak można poprawić jakość katechezy, aby umacniać uczniów i młodzież w wierze i przyjęciu całego Objawienia?

Modlitwa

Modlitwa do świętego Józefa w intencji rodziny

Święty Józefie, Oblubieńcze Bogurodzicy Maryi, Opiekunie rodzin, Twojej ojcowskiej opiece powierzył Bóg swojego Syna i Jego Niepokalaną Matkę. Z największą miłością wypełniałeś obowiązki troskliwego Ojca i Opiekuna Najświętszej Rodziny. Powierzam Ci moją rodzinę, nasze prace, radości i cierpienia. Powierzam Ci moje dzieci (moich rodziców). Wprowadź Jezusa do naszego domu, pomóż przyjąć Go do naszych serc, uprosz łaskę miłości, zgody i pokoju, aby nasza rodzina osiągnęła szczęście doczesne i wieczne. Amen.

MATERIAŁY POMOCNICZE

1. Działalność katechetyczna w rodzinie ma swój bardzo szczególny charakter, niczym w żaden sposób nie zastąpiony, a podkreślany bardzo słusznie przez Kościół, zwłaszcza przez Sobór Watykański II. To rodzicielskie wychowanie w wierze, które powinno się rozpocząć w zaraniu dzieciństwa, dokonuje się już, gdy członkowie każdej poszczególniej rodziny wspomagają się wzajemnie, by wzrastać w wierze przez swoje często milczące ale wytrwale świadectwo życia chrześcijańskiego, prowadzonego według Ewangelii wśród codziennych zajęć. Wychowanie to utrwała się jeszcze, jeśli z nadejściem wydarzeń rodzinnych, takich jak przyjmowanie Sakramentów, obchód świąt liturgicznych, narodziny dziecka czy żałoba, dba się, aby wyjaśnić chrześcijański czy religijny sens tych wydarzeń. Ale trzeba iść dalej: rodzice chrześcijańscy niech się starają w życiu rodzinnym podejmować i prowadzić dalej formację, otrzymaną skądinąd w sposób metodyczny. Ma to często decydujący i trwały wpływ na dusze chłopców i dziewcząt, gdy tego rodzaju prawdy, dotyczące najważniejszych problemów wiary i życia chrześcijańskiego, są tak na nowo omawiane w atmosferze rodzinnej, przepojonej miłością i szacunkiem. Również samym rodzicom oplaci się trud z tej racji podjęty, bo w tak nawiązanym dialogu katechetycznym każdy bierze i daje.

Tak więc katecheza rodzinna wyprzedza każdą inną formę katechezy, towarzyszy jej i poszerza ją. A ponadto tam, gdzie ustawy przeciwne religii utrudniają samo wychowanie w wierze, gdzie z powodu rozpowszechnionego niedowiarstwa lub panującego tzw. laicyzmu nie daje się faktycznie możliwości pełnego rozwoju religijności, tam ten „kościół domowy” pozostaje jedynym miejscem, gdzie dzieci i młodzież mogą pobierać prawdziwą katechezę. Dlatego rodzice chrześcijańscy muszą wciąż wkładać wysiłek, by się przygotować do katechizowania swych dzieci i by to zadanie wypełnić z niestrudzonym zapalem. Trzeba też popierać ludzi i instytucje, które pomagają rodzicom do wypełnienia tego obowiązku, czy to w osobistych kontaktach z nimi, czy przez kongresy i zjazdy, czy też przez wszelkiego rodzaju pomoce pedagogiczne; te osoby i instytucje świadczą katechezie wybitne usługi (Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*, 68).

2. Drodzy przyjaciele, [...] Święta Rodzina jest ikoną kościoła domowego, powołanego do wspólnej modlitwy. Rodzina jest kościołem domowym i musi być pierwszą szkołą modlitwy. W rodzinie dzieci od najmłodszych lat mogą uczyć się zmysłu Boga, dzięki nauce i przykładowi rodziców; mogą żyć w atmosferze nacechowanej obecnością Boga. Wychowanie autentycznie chrześcijańskie nie może pomijać doświadczenia modlitwy. Jeśli dziecko nie nauczy się modlitwy w rodzinie, później trudno będzie tę lukę zapłacić. Dlatego chcę was zachęcić do odkrycia na nowo, jak pięknie jest modlić się razem jako rodzina, ucząc się od Świętej Rodziny z Nazaretu, i rzeczywiście stawać się jednym sercem i jedną duszą,

prawdziwą rodziną (Benedykt XVI, fragment przemówienia z dn. 28.01.2013 r. *Dom w Nazarecie szkołą modlitwy*).

3. Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, p.227-231:

Zakres katechezy rodzinnej

Katecheza w rodzinie

Jako naturalne miejsce, w którym wiara może być przeżywana prosto i spontanicznie, *rodzina jest orędziem wiary*. Ma ona szczególny przywilej: przekazuje Ewangelię, zakorzeniając ją w kontekście najgłębszych wartości ludzkich. Na tej ludzkiej postawie następuje głębsze wtajemniczenie w życie chrześcijańskie: pobudzenie zmysłu Boga, pierwsze kroki w modlitwie, wychowanie moralnego sumienia i formacja chrześcijańskiego zmysłu miłości ludzkiej, rozumianej jako odbicie miłości Boga Stwórcy i Ojca. Jednym słowem, chodzi o wychowanie chrześcijańskie będące bardziej świadectwem, które uczy, raczej okazjonalnie niż systematycznie, w sposób stały i codzienny niż podzielony na okresy (p. 227)

Życie małżeńskie i rodzinne, przeżywane zgodnie z planem Bożym, już jako takie stanowi Ewangelię, w której można dostrzec bezinteresowną i cierpliwą miłość Boga do człowieka. Chrześcijańscy małżonkowie na mocy sakramentu małżeństwa uczestniczą w tajemnicy jedności i płodnej miłości Chrystusa i Kościoła. Tym samym *katecheza w rodzinie* ma odkrywać przed najważniejszymi uczestnikami życia rodzinnego, przede wszystkim przed małżonkami i rodzicami, dar otrzymany od Boga w sakramencie małżeństwa (p. 228).

Katecheza z rodziną

Kościół głosi Ewangelię rodzinie. Wspólnota chrześcijańska jest rodzina rodzin i sam jest Bożą rodziną. Wspólnota i rodzina są dla siebie wzajemnie ciągłym odniesieniem – podczas gdy wspólnota otrzymuje od rodziny rozumienie wiary niezapośredniczonej, naturalnie związanej z kolejami życia, rodzina otrzymuje od wspólnoty konkretny klucz do odczytania własnych doświadczeń w świetle wiary. Kościół, świadom tego głębokiego powiązania, w swojej duszpasterskiej trosce głosi Ewangelię rodzinom tak, doświadczyły, że jest ona «radością, która napelnia serce i całe życie, ponieważ w Chrystusie jesteśmy wyzwoleni od grzechu, smutku, od wewnętrznej pustki, od izolacji» (p. 229).

W obecnych czasach *katechezę z rodzinami* przenika *kerygmat*, ponieważ także «przed rodzinami i pośród nich zawsze powinno rozbrzmiewać pierwsze orędzie, które jest tym, co jest najpiękniejsze, większe bardziej pociągające i jednocześnie bardziej potrzebne i powinno zajmować centralne miejsce w działalności ewangelizacyjnej». Ponadto, w dynamice misyjnego nawrócenia, *katecheza z rodzinami* charakteryzuje się

stylem pełnym pokory i wyrozumiałości, konkretnym, a nie teoretycznym i oderwanym od problemów ludzi. W swoim zaangażowaniu ewangelizacyjnym i katechizacyjnym adresowanym do samych rodzin wspólnota powinna realizować programy duszpasterskie, które pomogą im jasno uświadomić sobie własną tożsamość i misję. Tym samym powinna im towarzyszyć i wspierać je w zadaniu przekazywania życia, pomagać w sprawowaniu właściwych jej zadań wychowawczych i krzewić autentyczną duchowość rodziny. Dzięki temu rodzina będzie świadoma swojej roli i stanie się, we wspólnocie i razem z nią, czynnym podmiotem dzieła ewangelizacji (p. 230).

Katecheza rodziny

Rodzina głosi Ewangelię. Jako domowy Kościół wzniesiony na sakramencie małżeństwa, który ma również wymiar misyjny, chrześcijańska rodzina uczestniczy w misji ewangelizacyjnej Kościoła, a tym samym jest podmiotem katechezy. «Sprawowanie przekazu wiary dzieciom, w sensie ułatwiania jej wyrażania i rozwoju, pozwala, aby rodzina stawała się narzędziem ewangelizacji i spontanicznie zaczynała jej przekazywanie wszystkim tym, którzy stają się jej bliscy, również poza samym środowiskiem rodzinnym». Rodzina jest zatem wezwana, obok wpisanej w nią posługi wychowania dzieci, do wnoszenia wkładu w budowanie wspólnoty chrześcijańskiej i do świadczenia o Ewangelii w społeczeństwie. «Posługa ewangelizacyjna i katechetyczna Kościoła domowego (...) powinna pozostawać w wewnętrznej komunii i odpowiedzialnej harmonii z wszystkimi innymi posługami ewangelizacji oraz katechezy, obecnymi i działającymi we wspólnocie kościelnej tak diecezjalnej, jak i parafialnej». *Katechezą rodziny* będzie zatem każdy szczególny wkład wnoszony przez chrześcijańskie rodziny, z właściwą im wrażliwością, w rozmaite proponowane przez wspólnotę programy duszpasterskie (p. 231).

Konspekt Przygotowała

Komisja ds. Katechezy V SDT